

REPOZITORIUL TEMATIC NAȚIONAL ÎN BIBLIOTECONOMIE ȘI ȘTIINȚE ALE INFORMĂRII – FACILITATOR AL CERCETĂRII ÎN COMUNITATEA BIBLIOTECARĂ

**Ludmila CORGHENCI,
Ecaterina DMITRIC,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova**

Rezumat: În contextul Societății Informației și Cunoașterii, comunitățile științifice se dezvoltă rapid și sunt în continuă creștere, formând rețele științifice care depășesc barierele instituționale și geografice. Cercetarea în Biblioteconomie și Științe ale Informării din Republica Moldova trebuie să fie percepută de către comunitate prin prisma conceptului de știință deschisă și mijloacelor de comunicare actuale, bazate pe colaborare și resurse în acces deschis. Articolul prezintă Repozitoriul Tematic Național în Biblioteconomie și Științe ale Informării, constituit în contextul Politicii Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova privind Accesul Deschis.

Cuvinte-cheie: repozitoriu tematic, acces deschis, comunicare științifică, biblioteconomie și științe ale informării.

Abstract: In context of the Information and Knowledge Society, scientific communities are growing rapidly and constantly, forming scientific networks that transcend institutional and geographical barriers. Research in Library and Information Sciences in the Republic of Moldova must be perceived by the community in terms of the concept of Open Science and current means of cooperation, based on collaboration and open access resources. The article presents the National Thematic Repository in Library and Information Sciences, established in the context of the Policy on Open Access of the National Library of the Republic of Moldova.

Keywords: thematic repository, open access, scientific communication, librarianship and information sciences.

Secolul al XXI-lea semnifică intra-rea umanității într-o nouă etapă de dezvoltare a civilizației, în care informația și comunicațiile reprezintă elemente esențiale ale existenței societății. Creșterea interdependenței la nivel global a sporit necesitatea de a comunica între indivizi și organizații. Informația este omniprezentă în orice comunicare, informare, documentare, facilitând conexiunea pe plan național și internațional.

Societatea Informației și a Cunoașterii are la bază dezvoltarea unei noi culturi a informației. Schimburile de date și comu-

nicarea electronică, care are loc între oameni și grupuri, constituie un factor de dezvoltare individuală și colectivă. Unul din principiile Societății Informației și a Cunoașterii este circulația deschisă și facilă a informațiilor și ideilor, care deschid perspective noi în materie de educație și formare continuă.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM), deținând statutul de Centru Biblioteconomic Național, corelează și sprijină activitatea bibliotecilor din sistemul național privind prioritățile profesionale (acestea fiind identificate și aprobate la

Forumul anual al Managerilor).

Una din prioritățile profesionale ale anului 2020 este amplificarea poziției bibliotecilor ca actori-cheie și facilitatori ai Științei Deschise. Din perspectiva dimensiunii profesionale cercetare-dezvoltare „știința deschisă reprezintă o nouă abordare a modului în care se efectuează și se organizează cercetarea științifică, bazată pe cooperare și pe noi căi de difuzare a cunoștințelor, utilizând tehnologiile digitale și instrumente noi de colaborare” [3]. În acest sens inițiativa Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova privind crearea unui repozitoriu tematic în biblioteconomie și științe ale informării se înscrie perfect în orientarea comunității profesionale spre augmentarea creativității, inovației în baza interacțiunii comunicative [4, p. 8].

Crearea repozitoriului național tematic în Biblioteconomie și Științe ale Informării se înscrie în contextul prevederilor „Politicii Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova privind Accesul Deschis”, aprobată de către Consiliul științific la 6 februarie 2019 <http://bnrm.md/files/biblioteca/Politica-Acces-Deschis-BNRM-ro.PDF>, integrată ca mandat instituțional în Registrul internațional ROARMAP (Registry of Open Access Repositories Mandates and Policies) <http://roarmap.eprints.org/3961/>. Prin acest document, Biblioteca Națională a Republicii Moldova recunoaște importanța strategică a noului mod de organizare și efectuare a activității de cercetare, bazată pe cooperare și noi căi de difuzare a rezultatelor acesteia, a cunoștințelor. Ținând cont de experiența națională și internațională, implementarea Accesului Deschis la BNRM se bazează pe două modele: arhivarea în Repozitoriul Tematic [național] în domeniul BȘI și indexarea revistei științifice și bibliopraxiologice „Magazin bibliologic” în Registrul internațional DOAJ (Directory of Open Access Journals) și alte baze de date internaționale.

Inițiativa repozitoriului tematic a prins contur încă din anul 2015. După mai multe cercetări în domeniu, Vera Osoianu a conceptualizat acest sistem fiabil de specialitate, fiind promovat în mediul profesional din republică.

Astfel, Repozitoriul Național Tematic Mold-LIS (NTR Mold-LIS) a fost constituit

în vederea acumulării, stocării, conservării și diseminării conținutului digital în Acces Deschis, rezultatelor activității de cercetare, fiind un mijloc de facilitare a cercetării în domeniul Biblioteconomie și Științe ale Informării. NTR Mold-LIS asigură accesul la conținutul digital al lucrărilor elaborate/ editate de către cercetătorii din cadrul BNRM și alte instituții.

Accesul la NTR Mold-LIS este intercalat pe site-ul BNRM <http://moldlis.bnrm.md/>. Mold-LIS a fost creat în baza software-ului DSpace dezvoltat de Universitatea Southampton, utilizând protocolul OAI-PMH (Open Access Initiative Protocol for Metadata Harvesting), ce permite integrarea NTR Mold-LIS în registrele internaționale ROAR, Open DOAR etc. Denumirea Repozitoriului Național este o abreviere a denumirii complete a Repozitoriului Tematic Național în Biblioteconomie și Științe ale Informării din Republica Moldova, în limba engleză (NTR Mold-LIS) – National Thematic Repository Moldova – Library and Information Science. Mold-LIS reprezintă o arhivă electronică (depozit) deschisă, cumulativă, constituită și gestionată de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în colaborare cu Bibliotecile Sistemului Național (Centrele Biblioteconomice Departamentale, Teritoriale).

NTR Mold-LIS este creat în scopul constituirii și gestionării unui sistem fiabil de arhivare (depozitare) pe termen lung, accesibil pentru oricine și de oriunde, a rezultatelor intelectuale în domeniul biblioteconomiei și științelor informării (conținuturilor digitale tematice). Astfel, acest sistem urmărește următoarele obiective:

- asigurarea transparenței și amplificarea comunicării profesionale;
- creșterea numărului de citări ale publicațiilor cercetătorilor/ specialiștilor în domeniu;
- promovarea imaginii domeniului și cercetătorilor în mediul informațional global;
- sporirea competitivității, vizibilității și impactului rezultatelor activității de cercetare în domeniul biblioteconomiei și științelor informării la nivel național și internațional;

▪ lărgirea și facilitarea accesului publicului interesat la colecția de specialitate în formatul online, în mod deosebit al personalului de specialitate – în scopul dezvoltării competențelor profesionale, susținerii potențialului inovațional și creativ, avansării în carieră;

▪ fundamentarea unui sistem fiabil și accesibil de analiză bibliometrică (a publicațiilor în domeniul biblioteconomiei și științelor informării din Republica Moldova).

Metoda de stocare a publicațiilor se efectuează în conformitate cu structura disponibilă a software-ului DSpace, alcătuită din trei niveluri: comunități, subcomunități și colecții. Din punctul de vedere al software-ului menționat, NTR Mold-LIS este similar cu repozitoriile instituționale ale bibliotecilor universitare din Republica Moldova, însă deosebirea o face diferența colecțiilor, care este structurată conform următoarelor subiecte specifice domeniului biblioteconomie și științe ale informării:

- Biblioteconomie și științe ale informării: aspecte teoretice și generalități;
 - Utilizarea și sociologia informației;
 - Utilizatori, alfabetizare și lectură;
 - Colecții ale bibliotecilor. Resurse informaționale;
 - Industree și politici editoriale. Proprietate intelectuală. Drept de autor;
 - Management de bibliotecă;
 - Devenire profesională. Formarea profesională de bază și continuă a personalului din biblioteci;
 - Surse și suporturi de informație. Canale de difuzare;
 - Servicii informaționale;
 - Servicii de bibliotecă de bază;
 - Spații funcționale de bibliotecă;
 - Tehnologii informaționale de bibliotecă.
- Subiectele sunt clasificate conform sche-

mei JITA „Classification System of Library and Information Science”, aplicată în Repozitoriul digital *eLIS - e print in Library & Information Science* (<http://eprints.rclis.org/>). Detalierea subiectelor este specificată în *Ghidul de arhivare a documentelor în NTR Mold-LIS*, elaborat de către echipa Direcției Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării.

Pentru a arhiva documentele în repozitoriu a fost creat un grup de lucru din cadrul BNRM. Arhivarea propriu-zisă a publicațiilor elaborate de către colaboratorii BNRM se efectuează prin mai multe etape: pregătirea documentelor (prelucrarea acestora din punct de vedere tehnic, salvare PDF, tehnoredactare etc.); descrierea bibliografică a documentelor în conformitate cu standardele în vigoare; atribuirea subiectului conform schemei JITA; elaborarea abstractelor și cuvintelor-cheie; arhivarea propriu-zisă.

În ceea ce privește colaborarea cu bibliotecile din sistemul național, cerințele de bază de prezentare a unui document pentru arhivare sunt:

- nume, prenumele autorul;
- denumirea instituției (conform comunităților create în repozitoriu);
- abstractul documentului nu va depăși 5000 semne, fiind elaborat în limbile română și engleză. În cazul prezentării unui document în limba rusă, abstractul urmează să fie prezentat în limbile rusă, română și engleză;
- formatul documentelor acceptate conform Regulamentului de organizare și funcționare a Repozitoriului Național Tematic în Biblioteconomie și Științe ale Informării din Republica Moldova/ National Thematic Repository Moldova Library and Information Science (NTR Mold-LIS):

Tipul conținutului digital	Format	Extensie
Text	Adobe PDF, Microsoft Word	pdf, doc, docx
Prezentări	Microsoft Powerpoint	ppt
Imagini	JPEG, GIF	jpg, jpeg, gif, png, tif
Audio	WAV, MP3	wav, mp3
Video	MPEG	mpeg, mpg, mpe
Foi de calcul	Microsoft Excel Open XML Spreadsheet	.xlsx (.xls)

Căutările în *NTR Mold-LIS* se fac după numele autorului, titlul documentului, anul de publicare, subiecte (cuvinte-cheie).

NTR Mold-LIS este un model de lucru în echipă la BNRM. Etapele constituirii acestuia, precum și responsabilitățile fiecărei componente a echipei pot fi prezentate după cum urmează:

- constituirea echipei multifuncționale (prin ordinul directorului general al BNRM; în componența echipei au fost incluși biblioteconomiști, bibliografi, personal IT, redactori etc.);

- elaborarea Planului de acțiuni privind constituirea *NTR Mold-LIS*, aprobat de către directorul general BNRM (activități concrete, responsabili, termeni);

- pregătirea pachetului de documente normative privind funcționarea *NTR Mold-LIS* (Regulamentul de organizare și funcționare a Repozitoriului Național Tematic în Biblioteconomie și Științe ale Informării din Republica Moldova National Thematic Repository Moldo/ - Library and Information Science (*NTR Mold-LIS*) – aprobat de către Consiliul științific BNRM la 6 februarie 2019; Ghidul de arhivare a documentelor în *NTR Mold-LIS*;

- pregătirea bazei de date pentru plasare online.

Funcționalitatea *NTR Mold-LIS* este asigurată de către Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Direcția Tehnologia Informației, Centrul editorial-poligrafic din cadrul BNRM.

Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării este responsabilă de:

- coordonarea și monitorizarea procesului de creare și dezvoltare a repozitoriului;

- coordonarea relațiilor cu autorii reali și potențiali;

- coordonarea cu centrele biblioteconomice în vederea asigurării funcționalității și plinătății *NTR*;

- recepționarea documentelor/ informațiilor de la autori în scopul plasării acestora în *NTR Mold-LIS*;

- realizarea nemijlocită a procesului de arhivare a documentelor;

- analiza și soluționarea diverselor probleme și situații privind depozitarea publicațiilor;

- examinează legalitatea distribuirii documentelor cu acces deschis.

Direcția Tehnologia Informației asigură:

- procesul de creare a *NTR Mold-LIS* în calitate de administrator;

- dezvoltarea repozitoriului sub aspect tehnologic și de conținut;

- oferă consultații autorilor privind auto-arhivarea publicațiilor;

- funcționarea software-ului, suportul tehnic și conservarea publicațiilor electronice.

Centrul editorial-poligrafic prezintă formatul electronic al documentelor editate sub egida BNRM.

În tabelul de mai jos sunt prezentate datele statistice privind utilizarea *NTR Mold-LIS* (situația la 10 august 2020):

Itemi	Număr
Vizite	1228
Articole arhivate	123
Vizualizări articol	2.268
Vizualizarea colecțiilor	2.902
Vizualizări ale comunităților	4.527
Căutări	416

NTR Mold-LIS este o componentă importantă a comunicării științifice în domeniu. Necesitatea implementării acestui sistem permite diseminarea și accesul nerestricționat la informația științifică de specialitate. Impactul repozitoriului este orientat spre schimbul de cunoștințe, creșterea productivității și vizibilitatea în mediul internațional.

Referințe bibliografice:

1. SOCIETATEA în secolul al XXI-lea. In: CAPCELEA, Valeriu. Filozofie socială: Manual pentru instituțiile de învățământ superior cu profil economic, tehnic și tehnologic. Chișinău, 2019, pp. 169-193. ISBN 978-9975-46-406-2

2. STAVER, Mihaela. Repozitoriile instituționale – componentă esențială în sistemul de comunicare științifică [online]. [citat 21.07.2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/68809

3. ȘTIINȚA DESCHISĂ în Republica Moldova: Studiu. Chișinău: Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, 2018, 263 p. ISBN 978-9975-3220-3-4, eISBN 978-9975-3220-4-1, DOI: 10.5281/zenodo.1468418

4. ȚURCAN, Nelly. Comunicarea științifică în contextul accesului deschis la informație. Chișinău, 2012, 324 p. ISBN 978-9975-71-253-8